

دشمنی پایان‌ناپذیر

نقش آفرینی خصمانه آمریکا و فرانسه در اغتشاشات اخیر ایران

۲۲

حل و فصل تحریم‌های برجامی در قالب برجام

همشهری با نصر ت‌الله تاجیک، سیاستمدار و دیپلمات درباره تحریم‌های اروپا و آمریکا گفت‌وگو کرد

۲۴

همه‌شبه‌های تحریم‌ها

سه‌شنبه ۲۲ آذر ۱۴۰۱ | ۱۸ جمادی‌الاول ۱۴۴۴ | سال سی‌ام | شماره ۸۶۶۳

گفت‌وگو با داوود آقایی، کارشناس حقوق بین‌الملل درباره تحریم‌های آمریکا علیه ایران

کمین آمریکا برای تحریم ایران

گفت‌وگو

فانانہ احدی

روزنامه‌نگار

بهبانهای بتوانند از آن استفاده کنند. آمریکا و اتحادیه اروپا همواره با امتیازاتی که دارند خود را در جایگاهی قرار داده‌اند تا بتوانند در هر آموری مداخله کنند، بدون آنکه در مقابل جامعه و نظام بین‌المللی پاسخگو باشند. به این بهانه با داوود آقایی، کارشناس حقوق بین‌الملل درباره رفتارهای مداخله‌گر آمریکا و تحریم‌هایی که علیه ایران اعمال شده است به گفت‌وگو نشستیم.

آیا کشورهای غربی، به ویژه آمریکا از ابزارهای بین‌المللی برای اعمال فشار در سازمان ملل استفاده می‌کنند؟ آیا ایده تغییر در ترکیب شورای امنیت برای افزایش اعضای دائم یا کاهش قدرت اعضای دائم امکان‌پذیر است؟

ترکیب اعضای شورای امنیت از بدو تأسیس سازمان ملل ترکیبی دوگانه مشکل از اعضای دائم و اعضای غیردائم بوده است که از همان ابتدا، ۵کشور و قدرت بزرگ آمریکا، شوروی سابق، انگلیس، فرانسه و چین که نقش مؤثری در ادامه جنگ و پایان دادن جنگ جهانی دوم و شکست کشورهای متحد آلمان داشتند به‌عنوان اعضای دائم منصوب شدند که در واقع دارای عضویت دائم در شورای امنیت و حق وتو بودند و همچنان این کشور این نقش را دارند و تغییری در این بافت ایجاد نشده است.

در حالی که در ترکیب اعضای غیردائم عضو پیش‌بینی شد که به ۱۰ عضو افزایش پیدا کرد. حال اعضای دائم همچنان همان ترکیب قبلی را دارند به‌رغم اینکه تعداد اعضای سازمان ملل تقریباً ۱۹برابر شده است. اکنون ۱۹۳کشور عضو هستند و در ترکیب اعضای دائم شورای امنیت تغییری ایجاد نشده است.

بارها تغییر در ترکیب شورای امنیت مطرح شده است. پیشنهادها و راهکارهای مختلفی ارائه شده و در دستور کار قرار گرفته اما هیچ نتیجه‌ای حاصل نشده است؛ یعنی همچنان همان ترکیب ۵عضو دائم و ۱۰ عضو غیردائم از ۱۹۶۳اعضای غیردائم نیز افزایش پیدا نکرده‌اند و این موضوعی است که بارها مطرح شده است اما کشورهای قدرتمند سعی دارند انحصارقدرت را در شورای امنیت در اختیار خود داشته باشند و نگرانند که اگر اصلاحات کوچک محدودیتی را بپذیرند دیگر برایشان تنظیم ساختار سازمان ملل به‌ویژه شورای امنیت قابل کنترل نباشد؛ بنابراین همچنان با این مسئله مقابله می‌کنند.مضاف بر اینکه کشورهایی که کاندیدای شورای امنیت هستند، مانند ژاپن، آلمان و برزیل دارای رقبایی هستند. برای مثال ژاپن به‌عنوان یک کشور آسیایی اگر قرار باشد به عضویت شورای

و اعمال فشار در نتیجه قدرت نیست و به

منشور سازمان ملل ضربه نمی‌زند؟

واقعیت امر این است که در منشور سازمان ملل با تعارض روبه‌رو هستیم؛ برای مثال در بند یک ماده ۲، آمده است که اصل در احترام به تساوی حاکمیت دولت‌هاست. یعنی همه از حاکمیت سازمان ملل از حق حاکمیت مساوی برخوردارند و بنابراین رویکردهای سازمان ملل هم باید برای همه اعضا یکسان باشد. براساس اینکه شخصیت حقوقی همه دولت‌های بزرگ، کوچک، قسوی و ضعیف به لحاظ حقوقی برابر و یکسان است، بنابراین برخورد سازمان ملل با دولت‌ها باید برابر باشد اما در بند ۳ماده ۲۷منشور این اصل برابری حاکمیت به صراحت نقض شده است. وقتی به

شکرت بزرگ حق وتو و حق عضویت دائم در شورای امنیت داده می‌شود، این مسئله کاملاً مغایر با اصل برابری حاکمیت دولت‌هاست. بنابراین در متن منشور این تناقض دیده می‌شود و این تناقض در رفتار و عملکرد دولت‌ها نمودار واقعیتی‌انکارناپذیر وجود دارد. در نظام بین‌المللی، حقوق بین‌الملل در مواردی از سیاست بین‌الملل تبعیت می‌کند. یعنی اینکه سیاست بین‌الملل که مبتنی بر قدرت است بر قواعد حقوق بین‌الملل و رعایت صحیح قواعد بین‌الملل غلبه می‌کند. در این زمینه هم درباره رفتار دولت‌ها و آمریکا دیدم می‌شود که با اتکای سیاست قدرت به حاکمیتی که دارد، از موقعیتش در پیشبرد اهدافش، هر چند مغایر با منشور سازمان ملل سوءاستفاده می‌کند.

آمریکا در مجمع عمومی سازمان ملل یا نشست‌های مرتبط با این سازمان از اهرم میزبانی برای

تحریم‌های تحمیلی بر ایران؛ مغایر با اصل عدممداخله کشورها

مکت

در نظام حقوق بین‌الملل و منشور سازمان ملل، اصولی را می‌بینیم که به پیششقراولی قدرت‌های بزرگ پذیرفته شده است. حفظ صلح و امنیت بین‌المللی، توسعه همکاری‌ها و توسعه روابط دوستانه از جمله اهدافی است که در سازمان ملل دنبال می‌شود. در زمان جنگ جهانی دوم که فاعن حفظ اصل حاکمیت است، رفتار کنند اما قدرت‌ها به‌ویژه آمریکا به اتکای قدرت و توانمندی‌های اقتصادی، نظامی، تجاری و پرستیژی سیاسی بین‌المللی در مجامع مختلف، بارها از قدرت خود سوءاستفاده کرده‌اند. شوروی سابق نیز چنین بوده و این خملت قدرت است. هنوز نظام بین‌الملل به آن مرحله نرسیده که حقوق بین‌الملل تابع سیاست بین‌الملل نباشد و یک روند مستقل را دنبال کند، تا زمانی که ما شاهد اعمال سیاست قدرت در نظام بین‌المللی و به تبع آن در نظام حقوق بین‌الملل هستیم این سوءاستفاده‌ها وجود دارد. آمریکا هم به اتکای حاکمیت و نفوذی که در بین متحدان و سایر کشورهای دارد از این موقعیت‌ها سوءاستفاده می‌کند اما اگر دولت‌ها متحد شوند و مانع از نفوذ قدرت‌های بزرگ باشند و قدرت‌های بزرگ را در اعمال سیاست‌های یکجانبه خود در تنگنار قرار دهند، امیدواری وجود خواهد داشت ولی متأسفانه این تفوق و جدایی در بین دولت‌ها وجود دارد. آن هم به‌دلیل وابسته بودن بسیاری از کشورهای ضعیف که نیازمند مزایایی هستند که آمریکایی‌ها در اختیار می‌گذارند. آمریکا نیز این را می‌داند و طبیعی است که در موارد مقتضی از موقعیت خود سوءاستفاده می‌کند.

بین‌الملل ندارد. از طرفی هم روسیه همراهی ندارد تا بتوانند اکثریت را در بین کشورها به‌دست آورند و باعث تغییر و جابه‌جایی مقر سازمان ملل در کشور دیگر شوند. واقعیت‌های عینی این است که فعلا چنین زمینه‌ای برای انتقال مقر سازمان ملل از نیویورک به کشور دیگری وجود ندارد و به‌نظر من این موقعیت در آمریکا همچنان ادامه دارد. متعهد ماندن آمریکا به وظایف خود، بستگی به دبیر کل سازمان ملل و مقامات این سازمان دارد که در چهارچوب قوانین رفتار کنند یا خیر.

از جمله اینکه دولت آمریکا به‌عنوان میزبان حق مداخله در امور فعالیت‌های سازمان ملل را ندارد و نمی‌تواند مانع پذیرش کشورها و دولت‌های دعوت شده به سازمان ملل برای مشارکت در فعالیت‌های سازمان ملل، برای دسترسی شرکت در اجلاس عمومی سازمان ملل شود. بر این اساس آمریکا نمی‌تواند ممنوعیت و محدودیتی بر سر راه افراد ایجاد کند. هر چند که آمریکا بارها به بهانه‌های مختلف محدودیت‌هایی برای دولت‌ها ایجاد کرده که این اقدام مغایر فرار دادی بوده که بین سازمان ملل و آمریکا امضا شده است.

از سویی نیز نمی‌توان این واقعیت را نادیده گرفت که آمریکا در ازای پذیرش میزبانی و سوءاستفاده‌های احتمالی، ۲۲درصد سهم بوجه سازمان ملل را تأمین می‌کند. بیشترین سهم پرداختی بوجه سازمان ملل بر عهده آمریکااست. میزبانی هزینه‌هایی دارد. آمریکا باید امکانات، تسهیلات و امنیت لازم را فراهم کند. از این‌رو احتمال سوءاستفاده احتمالی آمریکا از موقعیت خود بسیار است.

روسیه موقعیتی که شاید و باید را در نظام حقوق بششر به ایران فشار وارد می‌کند که کشورهایی با وضعیت بسیار بد حقوق بشری روابط خوبی با آمریکا ندارند و حتی موردحمایت آمریکا هستند مثل عربستان، بحرین و... سوءاستفاده از مبانی منشور ملل متحد مانند حقوق زن، حقوق بشر و... را چگونه ارزیابی می‌کنید.

خود دولت‌ها نباید بهانه به‌دست کشوری مانند آمریکا دهند که در زمینه حقوق بشر مسئولیت‌هایی دارد. این رفتار دولت‌هاست که چنین زمینه‌ای را فراهم می‌کند، هر دو دولت‌ها هستند که خود باید زمینه‌های حقوق بشری را رعایت کنند. فرقی نمی‌کند، هر کشوری که تعهداتی در این زمینه بر عهده دارد باید در چهارچوب رعایت استانداردهای رفتاری را عمل نکند. اگر عمل نکرد و پارا از حدود قانون پذیرفته شده فراتر گذاشت و حقوق انسان‌ها را نادیده گرفت. در همه زمینه‌ها این دولت‌ها هستند که خود باید زمینه‌ها را فراهم کنند. رفتار ناشایست دولت‌هاست که چنین زمینه‌ای را فراهم می‌کند. این دولت‌ها هستند که نباید بهانه به‌دست کشوری‌ها بدهند. در عرصه بین‌المللی اصل بر بدوستان است. دولت‌ها و قدرت‌های بزرگ از بعضی متحدان خود جانبداری می‌کنند و از کشورهای مقابل خود حمایت نمی‌کنند.

خلاصه گزارش

گزارش روزنامه‌نگار

همه تحریم‌های پسامهسا

بروز وقایع اخیر در ایران به بهانه مرگ مهسا امینی، بار دیگر موجب شد دشمنان خارجی جمهوری اسلامی ایران از آن به مثابه فرصتی برای مداخله در امور داخلی ایران و نیز تحریک هر چه بیشتر آشوب‌ها استفاده کنند، اما این تحریم‌ها نتیجه‌ای جز وخامت زندگی مردم چیزی در بر ندارد. آمریکا، کانادا، انگلیس و اتحادیه اروپا اخیرا به بهانه مسائل حقوق بشری و ادعای بی‌اساس مشارکت ایران در جنگ لوکراین تحریم‌های جدیدی را علیه ایران وضع کرده‌اند. ایران نیز متقابلا تحریم‌هایی را علیه شخصیت‌ها و نهادهای اروپایی به‌دلیل اقدامات عمده‌اند آنان در حمایت از تروریسم و گروه‌های تروریستی، ترویج و تحریک به تروریسم، خشونت و نفرت‌پراکنی و نقض حقوق بشر وضع کرده است.

ایالات متحده آمریکا تحریم‌های اقتصادی، تجاری و مالی را با ممنوعیت همه‌جانبه تجارت از سال ۱۹۹۵ و اقدامات قابل توجهی به‌منظور انزوای ایران در سیستم تجاری و مالی بین‌المللی، از طریق اعمال تحریم‌های ثانویه بر نهاده‌ها و مؤسسات مالی غیر آمریکایی اعمال کرده است. با این حال، از سال ۲۰۰۰ به بعد، مجموعه‌ای از دستورات اجرایی و قوانین خاص، چارچوب گسترده و پیچیده‌ای از ممنوعیت‌ها و موانع را ایجاد کردند که پس از سال ۲۰۱۰ تشدید شد و به بخش انرژی و سایر بخش‌های کلیدی اقتصادی تسری یافت. تحریم‌ها علیه بخش مالی ایران شامل قرار دادن در فهرست تحریمی و اسناد دارایی‌ها بود که بر بانک مرکزی ایران و بانک‌های تجاری تأثیر گذاشت.

اتحادیه اروپا از سال ۲۰۱۰ با ممنوعیت فروش، انتقال یا صادرات کالاها و فناوری با کاربرد دوگانه و با اعمال محدودیت‌هایی بر سرمایه‌گذاری و روابط مالی، تعامل با صنعت نفت و گاز، بیمه، حمل‌ونقل و صنعت نفت ایران، تحریم‌های جامع اقتصادی، تجاری و برخی دیگر را علیه ایران تصویب کرد. این اقدامات در سال‌های بعد با تحریم نفتی در سال ۲۰۱۲ و ممنوعیت فروش، عرضه، انتقال یا صادرات برخی کالاها از جمله تجهیزات یا فناوری قابل‌استفاده در صنایع نفت، گاز طبیعی و پتروشیمی تشدید شد.

در سال ۲۰۱۱، استرالیا قانون تحریم‌های مستقل و مقررات تحریم‌های مستقل را تصویب کرد که تحریم‌های تسلیحاتی، محدودیت‌هایی بر صادرات یس‌عرضه برخی کالاها، ممنوعیت مشارکت با ایران در هر گونه «فعالیت تجاری حساس» مانند استخراج یا تولید اورانیوم را در بر می‌گرفت. عرضه، فروش یا ساخت کالاهای مرتبط با فناوری موشکی و تسلیحات هسته‌ای ایران، ارائه خدمات مالی، فنی، کارگزاری و سرمایه‌گذاری مرتبط با کالاهای تحریمی و محدودیت‌ها و ممنوعیت سفر برای افراد یا نهادهای تحریمی از دیگر این موارد هستند. در ژوئیه ۲۰۱۰، کانادا برنامه تحریم‌های خود، از تحت عنوان قانون اقدامات ویژه اقتصادی یا «سما» و مقررات اقدامات ویژه اقتصادی ایران تصویب کرد و ممنوعیت‌های گسترده‌ای را برای صادرات به ایران و واردات از ایران، محدودیت در معاملات مالی، سرمایه‌گذاری، بیمه و تمدید آن در بخش‌های کلیدی اقتصادی، از جمله انرژی، کشتیرانی و معدن اعمال کرد.

با وجود تلاش‌های دولت ایران به‌منظور کاهش تأثیر منفی تحریم‌های یکجانبه در حوزه‌های مختلف، به‌ویژه برای آسیب‌پذیرترین اقشار (جامعه)، اما چنین امری نباید به‌عنوان زمینه‌ای برای مشروعیت‌بخشی به اعمال تحریم‌های یکجانبه استفاده شود. با این اوصاف موج‌های جدید تحریم همواره به سوی ایران رها می‌شود؛ آن هم به‌دلیل نقض حقوق بشر و مشکلات داخلی ایران، تا جایی که کشورهای اتحادیه اروپا بر سر تحریم ایران در پی رویادهای اخیر ایران در رابطه با مرگ مهسا امینی به توافق رسیده‌اند و وزرای خارجه این کشورها این تحریم‌ها را رسمی خواهند کرد.

وزیر امور خارجه کشورمان پیش‌تر درباره مذاکعات اخیر ایران گفته بود: «در مورد اتفاقی که برای خانم مهسا امینی افتاده است، همه ما متأسف هستیم. این اتفاق در همه جای دنیا رخ می‌دهد؛ از جمله ده‌ها مورد در سال در آمریکا، انگلیس و دیگر کشورهای اروپایی و منطقه این اتفاق، رئیس‌جمهور کشورم موضوع را با دقت دنبال و با خانواده خانم‌امینی صحبت کردند. دستگاه قضایی نیز با جدیت در حال پیگیری موضوع است.» سخنان امیرعبداللهیان می‌گوید که برخی پاک مردمی، از طریق ماهواره‌ها، فضای مجازی در حال تحریک مردم در داخل ایران هستند؛ به‌نحوی که اعتراضات مسالمت‌آمیز را به خشونت تبدیل کرده‌اند. البته ما تعجب می‌کنیم که چرا برخی مقام‌های آمریکا در این موضوع دخالت می‌کنند. معتزضاتی در ایران نسبت به این حادثه وجود دارند که مطالبه‌شان را به شکل مسالمت‌آمیز بیان می‌کنند، اما اکنون شبکه‌های سازماندهی شده‌ای در حال کار در حوزه ایجاد ناامنی هستند و اخلاص در نظم عمومی را دنبال می‌کنند. گروهک تروریستی متناقضی که ۱۷هزار ایرانی را به شهادت رسانده، از آمریکا و برخی از کشورهای اروپایی در حال تحریک هستند و عوامل‌شان را به داخل ایران می‌فرستند. ایران جایی نیست که کسی بتواند کودتا یا انقلاب رنگین کند. مردم ایران فهیم هستند. بین اعتراضی، اخلاص و آشوب تفاوت وجود دارد. ما در ایران به مطالبات مردم توجه می‌کنیم، اما با کسانی که بخواهند آشوب کنند و تحت‌تأثیر خارج از ایران باشند، طبق قوانین‌مان عمل می‌کنیم.»

بهبانه به‌دست

کشوری مانند

آمریکا دهند که در

زمینه حقوق بشر

مسئولیت‌هایی

دارد. این رفتار

دولت‌هاست که

چنین زمینه‌ای را

فراهم می‌کند، هر

یک از دولت‌های

عضو جامعه

جهانی، عضو

سازمان ملل یا عضو

کمیسیون حقوق

زن یا عضو شورای

حقوق بشر باشند

یا نباشند، متحد

و ملزم هستند که

استانداردهای

حقوق بشری را

رعایت کنند.

آمریکا بارها به

بهبانهای مختلف

محدودیت‌هایی

برای دولت‌ها ایجاد

کرده که این اقدام

مغایر قراردادی

بوده که بین سازمان

ملل و آمریکا امضا

شده است.

از سویی نیز

نمی‌توان این

واقعیت را

نادیده گرفت که

آمریکا در ازای

پذیرش میزبانی و

سوءاستفاده‌های

احتمالی، ۲۲درصد

سهم بوجه

سازمان ملل را

تأمین می‌کند.